

Afirk tēmsa sarà sebre, ninsaala, la tēmsa nimbuiida yel-segdà, sên kēed ne Afirk pagba soog-m-menga

Sên lebga a sebra ne moore : A Adama Zak SIBALO

B sên maan sarda ne taaba la woto :

Gom-gulg a 1 soaba : a biligri

Gom-gulg a 2 soaba: Zēngre sên kēed ne pagba wèèngé menesgo

1. Tēmsa taoor dām̄ba na n kēesa noya, tēnga tēn-kugri pùga, n ning noyâ na-kēndr tà zemse, n zab ne neb nins sên maandzēngr tūuma ne pagba, a nems̄a buud fâa pùse. Rē yīnga, tēms̄a taoor dām̄b na n yâka yam n tūme:
 - a) N gùls noyâ tēnga tēn-kugri pùga, sulla, kâdems la dīina tūumâ fâa pùse, b sâ n nan pa gùlse, pagba la raopa sên zem taaba na-kēndre sên ya a soaba, la b ninga a na-kēndre.
 - b) N sak n yâk yam n ning noor ninsa fâa bâmb sên dàka a na-kēndre, la b naag sarà sên maandzabd la sàbgr pagba zēngr nems̄a buud fâa, la wēensa maanega pagba zutu, sên wat ne laafà kaoolgo, la pagba kôn tol n paam n yà neer b vâàmâ pùs yīnga.
 - c) La b ning pagba zu-loees bâmb politika yam yâkr tūum yōgneg pùsê, sarà wâ pùga, bâmba sên gāneg tūum ninsa n na n maan tà tēnga paam yidgri fâa pùse,
 - d) N dàk sōngr saglese, la sàbgr tūuma, n taas zīis nins̄apagba zēngre, pagba yel-segdem kaoolegsên ket n beê.
 - e) N tik Sulla ninsa sên zabd ne pagba zēngr saksa pùse, tēms̄a pùse, tēms̄a ne taab sùka; la tēns ka tèk yô-kogleg sulla pùse, tà b sên maand zēngr buud fâa ne pagba yell sa.
2. Tēms̄a taoor dām̄ba na n tuka wubr tūum noy soya, n tūnug ne kàbaya kûuni, n maan zâmsgo, n kô nimbuiida vēneem tà tekr zīnd ne neba sên tar tagseg wēensa, rao la pag sùka, b sên minim n và ne yam la manesem sên yaa sâoongo ne pagba, sên na yàl n sa ne kùdemda manesem sên pa sômbe, la manesem a taab fâa neba sên tare, wa rao yààda paga, pag ya zaalem rao taoore.

Gom rulg a 3 soaba : Paga burkînda waoogre

1. Pag fâa tarayel-segdem, ya, tà b gèlg-a t'a ya ninsaala n da bak-a n bas ye, neba sak n bâng tà pag yaa neda, la a tog n paama koglgô sên zems ne bûmb ninsa fâa a sên segd n paam tà zems ne a vâàmâ.
2. Pag fâa tara sor (yel-segdem) ne waoogre, la a paam n soog a meng n tùm n yidgi.
3. Têmsa taor dâmb na n yâka yam n tùm la b ràk noy sên zemse, n tôog n zab n gâdg pagba namsgo, bà manesem fâa sên na n maan n yaal la b ning pag yânde.
4. Têmsa taor dâmb dâk noor sên zemse, n ning a na-kêndre, sên nan yâl n tôog n kogleg paga yel-segdem; a waoore, la b koglg-a tà ned ra wêg-a n maan-a pâng ye.

Gom-rulg a 4 soaba : Pag fâa tara noor n paam n vâàmnd ne yôore, laafà la bane

1. Pag fâa segdame n paam tà b gèlg-a la b waoog-a vâàmâ, a burkîndi la menga paam n vâàmnd ne laafà. Wêdb buuda fâa, sâbgre, tûùm manesem sên pa sak ne ninsaal bà sên yaand ned buudâ gâdga paga zugu.
2. Têmsa taor dâmba na yâka yam n ràk na-kêndse, n tùm sên na n :
 - a) N ràk sari noy la b paas sari wâ noy sên zabd n gâdg keelem tûùm buud fâa pagba wèèngê, n naag lagem-ntaar ne pag tà pa ta-a raab bà ne pângà tà ne a to pa yâ, bà vâùùgê tà neba fâa yâ.
 - b) N ràk sari wâ noy, kâdemsâ, nimbuiida la paoonga zîisi, bà a taab n ning a na-kêndre, sên na n yâl n keooge, n sâbge, la b menes zêngr fâa b sên maand pagba paoonga la neba vâàm ne taaba pûse.
 - c) N bao n bâng yaa bôe yînga tà neba maand keelem tûùmâ pagba zut, la yèl ninsa sên paam pagba dê poore n ràk noor sên zemse, n tôog n keoog la b kât keelmâ tûùm maaneg sa zâng fasi.
 - d) N maan laafà wubr tûùm seglego sên na n tû ne kàbay la zâmsgo n maan tao ne yâgbo tà nebâ fâa bânge, sên na n yâl n menes bûmb ninsa sên be neba sên têeda soaba la rogem-n mika, la kûdemda tûùm manesem pûse, la neba gelg wêensâ tûùm sên kâte, la kengd n paasd bas taalla

tùumâ, sên kêed ne keelmâ tùum maaneg pagba zut wèèngê

- e) N sàbgr neb ninsa sên maand pagba keelem tùuma, la b ges n maan tùumâ sên na yàl tà pùg-kâensâ paam b yel-manegre.
- f) B viglig tùum zîis la b ràk na-kêndr n kôt neba kàbay wakat fâa. La, pagba ninsa sên paam namsg keelem tùum wèèngê, bi b sông n maan yel-manegre, la b maan bûmb lebsg yell tùumd n kô pùg-kâensâ.
- g) N reng n togs neba la b maan gàdgre, n tôdg pùg-koosem tùuma, la b koleg pagbâ, la b yôg neb ninsa sên maand pùg-koosem leebgo, la b tùm n koglg pagb ninsa sên tôe n wa kées b mensâ yel-kânga pùga.
- h) Maan gàdgre, tà logtor yir tàbs baooba tùum dâmba sên baood bângr sên kêed ne laafà wâ yelle, ra wa tall paga maan n mak n vâàmd bûmb n ges n bâng bûmba sên ya sôma bi a ka sôma, ne pagba, tà pagbâ ka mi a vôor ye, la pa tû ne b raabo, la b pa togs pagba tà b mi mak n gesâ sên na n wa ne yell ninga b vâàmâ pùgê ye.
- i) B kô paoong wa ligdi la teed a taaba sên sakd la zemse, sên na n yàl n ning gàdgr la pùg ges tùumd a na-kêndre, sên na n zab n deng n gàdg tà keelmâ tùum maaneg pagba zut pâng sa zânga.
- j) N bao n bâng têms ninsa pùg balg-n- kù wâ sên ket beê, b pa kao bi-peelg ma la pag ne pùg soaba bùùd n balg n kù.
- k) La b ges n bao n bâng, na-kêndr ninga sên dàk tà pagba la raopa segd n paam gâasobend sebre tà zem taaba, tà zêngr ra zînd raopa ne pagba sên ya zoetba sùka; la pagba paam koglg la zâ-sôngo zânga, la b paam têns ka tèk yô-kogleg sull sên get zoetba yel-segdà paang sôngr wèèngê, n paas b sên maand nens sèb ninsâ la sèb a taaba zoetba yînga, paang zems taaba.

Gom-rulg a 5 soaba: Sâanga tùum maanega ne pagba menesgo

Têmsa taoor dâmb gàdg dame, la b zabda sâang buud fâa maanego, sên na n sâam ninsaal yel-segdem wâ, sên kêed ne pagba wèèmgê, la a pa tûud ne têns ka tèk yô-kogleg sull noyâ sên gom n gânega. Têmsa taoor dâmb ràkda noy la gàdgr buud a taaba sên na n yàl n menese, sên yààda fâa tùumâ a woto buudu :

- a) N yuug n togse, la bWilg ninbuiida fâa tà b bâng tà sâanga tùm pagba zut pa sôma ne ned ba ye, la kàbaya kûun seglogo la zâmsgo, neba, la sôasg buud a taaba.
- b) N tik tênga sarà n maan no-ràkre, n yiis n zabe, la b gâdg ne sàbgr buud fâa kompulig wâ bâonga kêesgo, la manesem a taab la nansaar tàto, bà tà-sablem maaneg sên na n pogleg bà maan sâangan kô paga pùglem.
- c) Maan sôngr tùmna n kô pagba sên paam zu-loees bâonga kêesg tooga wèèngê.
- d) N maaneg koglg tùmde, n kô pagb ninsa sên tôe n wa n paam b vààmâ pùga, sâang la keelem tùm buud fâa sên na n yôsg n ka tû sore la bas taal kaalem.

Gom rulg a 6 soaba: Maryaase

Têmsa sên maan sarà nug tikri na n modgame tà paga la raoa fâa paam ayel-segdem bûmbu, tà bûmba zem taaba la maryaasa vààmâ pùga, b vààmde wa ned ne a zoa walla tûmd n taaga, b ka yààd taab ye.

Rê wâ têmsa taoor dâmb maanda sarà no-ràkr sên zems n gânege:

- a) Maryaas fâa da maane, tà pa tû ne yamleoogo la bas yardo ne taaba ye.
- b) Bipugli maryaas maaneg yùum sângda ne piig la a nii.
- c) Neba nongame n maan maryaas ne paga a yembre, b kengda neba pelse rê wèèngê. Paga yel-segdem maryaasa pùg ne a sàda, zaka pùga, a lagem-n-taar pag ne rao wèèngê, bà raoa na n wa dâka pagb a taab n paas yell segd ninga sùka n paam koglgo.
- d) Tà tênga taoor râmb sak n bâng yikâadem sên maane, rêndame tà maryaasa tû sarà wâ nao, maryaasa gùlsame la maan-a-la tênga pânsoaalba taoore.
- e) Raoa ne paga zemsda taab n yâk bâmba kâadem buudu (rao na n vààmde ne pag a yembre bi, la zîig ninga b sên na n naag taab n vààmde).
- f) Pùgpaala tara noor t'a kell n zâ a sondre, bà a reeg a sàda sondre n paase
- g) Pùgpaala taranoor t'a kell n zâ a têng-biilim, walla a reega a sàdâ rênda.
- h) Paga taranoor wa a sàdâ sên kêed kamba têngem-biilim wèèngê, sâ n pa mikame tà tênga tôoda n pa sake, walla tênga yô-koglog zîigê dâmba n pa kô noore.

- i) Paga la raoa naagda taab n kogleg b zaka paoongo, kamba wubr la b lekolle maanego.
- j) Maryaasa pùga, paga tara noort'a paam a toor n paoongo n tall n tùm la a zâ a paoongawa a sên date.

Gom-rulg a 7 soaba : Paga ne raoa welgr ne taaba, maryaasa kaoobo, maryaasa viigri

Têmsa taor dâmba kêesda b toogo, n ràk noy sên sakde, tà raopa la pagba paoonga pùààr zems taaba, b sâ n wa na welg taaba, walla b kao maryaasa, bà maryaas viigri. Rê wâ b getame tà :

- a) Raoa la paga welgr ne taaba, maryaasa kaoobo la a viigri, yà sarà bù-kaoodba taoore
- b) Paga bà raoa tara noor tà zem taaba tà b kos kâadmâ kaoobo walla a viigri bà a welgr ne taaba.
- c) Sâ n wa mik tà raoa la paga na n welga taaba, bà kâadmâ kaoobo, bà a viigri, paga walla raoa tara noor la b sên segd n maan ne taaba sên kêed ne kamba wèèngê. Sên ya soab fâa, yaa tà kamba bôn-daab paam pidsgu, la yell pakre meng menga.
- d) Raoa la paga welgr ne taaba, bà maryaasa viigri, paga la raoa tara noor n pùà b sên paam paoong ninga maryaasa pùg tà zems taaba.

Gom- rulg a 8 soaba : Neb a yiiba zema taab sarà wèèngê.

Sarà wâ taoore, raopa la pagba segdame n paam b yel-segdem tà zem taaba. La ned kam fâa rà sarà wâ yôodo, la a paam sarà wâ koglgo tà zem taaba. Têmsa taor dâmb ràkda noy sên zemse, sên na n yàl tà :

- a) Pagba paam sôngre la sarà na-tûuri
- b) Pagba paam sôngr sên yit ne sulla râmba sên be sagsa pùse, tênga sulla, têmsa ne taab sùka la dûnia têmsa fâa la sarà wâ koglgo.
- c) Wubr zîis maanego wa lekoll sên zemse, la zêng sên ka rê, sên yààda fâa pagba yînga, n maan sôasga, n wilg ninbuiida fâa paga yel-segdem vôore.
- d) Viglig sull n zâms sulla neba sarà, tà b wa tôog n kàt neba taaba bânge, zîiga fâa, nimbuiida zânga, tà b tôe n ningasarà wâ a na-kêndre, raoa la pag yel-segdà sên zem taab toto.

- e) Tà sarà wâ tùùm zîisê, la tùùm noy sên ningdb sarà wâ a na-kêndr zîis fâa, pagba sôor yà wùsg n zem raopa.
- f) B maneg sarà wâ noy sên zabd ne ninsaal ra zêng a to wâ n paase, n tõe n bâng n koglg paga yel-segdà wâ.

Gom rulg a 9 soaba : Pagba tara noor n maan politik la b kées b toog no-ràkdsa pùse

1. Têmsâ taor dâmba segdame n maan tùùma, sên yaa vêenega pae, sên na n yàla tà neba fâa naag taab n zâ têngâ, la pagba zînd tênga zâab politik yôneg pùga, tà b sôora ne raopa zem taaba sên tûud ne tùùma, la tênga sarà, la noy a taab sên tõe n koglg tà :
 - a) Pagba naag n maan vot râmbe fâa tà zêngr/welgre, ka zînd ye.
 - b) Pagba tîog n zînd la b kées n mensavot râmbe tùùma zîis fâa pùse, tà b sôora zem raopa.
 - c) Pagba sôor ta raopa tà b naag taaba n zînd n tûme, la b naagtaab n ning taor dâmba politika yam tùùm ninsâ, la tênga yidgr tùùma sên n zoe n seglega a na-kêndre.
2. Têmsa taor dâmb maodame tà pagba kées b toogo, la b zînd no-ràkdsa fâa pùse, hal tà ta.

Gom rulg a 10 soaba : Pagbatara noor n vâàmd ne laafà

1. Pagba segdame n paam n vâàmd ne bâane, la b tar noor n kées b toog n tùm tà laafà zînd wakat fâa.
2. Têmsa taor dâmba maanda sarà no-ràkdse, tà pagba tîog n kées b mens wùsgo :
 - a) Wubra tùùma sên kêed ne laafà zînd neba ne taab sùka wakat fâa yînga.
 - b) N dàk na-kênda la tekr tùùma n keooge, n tîog n paas zaba, n maan tà laafà zîndi, tên-bôonega la tên-bèda pùse, têmsa ne taaba sùka, afirk la dunia fâa pùse.
 - c) N dàk na-kênda tên-bôonega pùse, tên-bèda la tên-bèda ne taaba pùse, Afirk la duniâ tên-bèd a taaba pùse, n ràk noy n /tîog tà koglo zînd ninsaal yînga la a yamvâàm tagsga pùga, ninbuiida ne taaba sùka, sarà wâ /bùkaoodba zîisê, neb nins sên paam yèl ne b tênga râmbe n zoe teem têng n tà solge, neb nins sên zoe zabr yînga, la neb nins sên yik b sên beê n toeem zîiga, sên yààda fâa, pagba.

- d) Na-kênda zînd zîisa fâa n tîog n zâ neb sên be zoetba zîisê, neb sên be zî-solgdsê, sên kot b zîis n na n zîndi, neba b sên dig n lebse, la neb sên yi b sên da be zîig ninga n toeem zîiga, sên yààda fâa, pagba.
 - e) B sên maan tùm ninsa fâa seglogo n na n maneg me roto, zoetba yînga walla lebs n maneg n me sâams ninsa zabr ne bug-raad sên maan tà looge.
3. Têmsa taoor dâmba ges n ràk noy n tùm n boog sodaasa depâns râmba bilfu, n yaool n dàk ligd kânga n maan tùm a taab ninbuiida yidgri yînga, sên yààda fâa pagbâ na kêng taoore.

Gom rulg 11 soaba : Pagba koglgo bug-raad zabr pùse

- 1. Têmsa taoor dâmba yâk n yam n sakn pids b pùlôngo sên kêed ne têmsa ka tèk ninaabl yô-koglg sull sarà sên get pagba koglg sôngr yelle, zabr ne bug-raad wakate, ba pagba sên be buud ninga pùga.
- 2. Têmsa taoor dâmba yâk yam n sak n maan yel-pakr tùmde, sên kêed ne têmsa ka tèk ninsaal yô-koglg sull sarà taoore, n naag pagba ne nimbuiida n maan koglgo zabr ne bug-raad wakate, ba pagba sên ya buud ninga.
- 3. Têmsa taoor dâmba sake, n koglog pagb ninsa sên kot zîig n zîndi, zoetba, b sên dig neb nins n yiis têng pùgê, neb nins sên yik n bas b sên da be zî zîig ninga, tà b ra maan keelem tùm ye, raopa sên yôg pagba ne keelem, la b maan tà neba bâng tà yâo wâ yaa nin-kùùre tùmde, b ràka neb n maan maoongo, nin-buiid kùùbo, nin-bâmba râmba sên maan yel-kègmâ a woto wâ segdame n kêng sarà zîigi.
- 4. Têmsa taoor dâmba ràk noy tà biig ba a ye, sên yààda fâa bipugli wâ yùùm sên pa ta piig la a nii, ra kées b toog zaba pùs ye, tà b ra modg biig ne pâng n kées sodaara ye.

Gom-rulg 12 soaba : Lekoll la nug tùm zâmsgo

- 1. Têmsa ràk noor buud fâa sên zemse:
 - a) N menes pagba zêngr buud fâa la b maan tà pagba paam zu-noog wa raopa, n paam lekoll wubr la nug tùm zâmsgo
 - b) Menes pag zêngre, (pag pa fà rao taoore), bala rê kâtame tà b maand welgr pagba zutu, b maan sèba tà pagba paam n tar n karendê

- c) Maan koglg tùùm paga zugu, sên yààd fâa, komkàdsa ne lagem n taara ne pângà la yôgb ne keelem buuda fâa lekols la zîis a taab sên ka rê, la b maan sàbgr n zab ne sâangmanesem a taaba.
 - d) N sông pagb ninsa sabaabwêns sên paam sên kêed ne lagem n taar ne keelem, ne saglese, n ges b yell n sông-b tà lebgn paam b yel-manegre.
 - e) N maan tà neba bâng tà rao ne pag zema taaba, n ning zîig fâa ninsaal yel-segdem wèèngê karenga zâmsga tùùm seglgo, n naag ne karen-saamdâmba zâmsgo.
2. Têmsa taor dâmba maanda no-ràkdes toor sên na n yàla:
- a) N ges tà pagba paam karen-moore,
 - b) Tà pagba paam zâmsg la wubri karenga zîis pùse, la b sên be zîis ninsa fâa, sên yààd fâa rûnda zâmaana bângr la teknika tùùmâ bângr wèèngê.
 - c) Tà neba sak n kêes kompugli wâ lekoll la zâmsg zîis a taab pùse, la b maan tùùma zîis n sông kompugli ninsa sên bas lekolla pînda.

Gom- rulg 13 soaba : Nimbuiida koglgo la b paoonga yel-segdem gesgo

1. Têmsa taor dâmba ràka sarà noy la b maan yel-manesem a taaba sên na n sông pagba tà b paam zu-noog wa raopa, tùùma wèèngê. Sên tar b tùùma, bi b kàt tà b râmba kêng taor n paase, la b tôe n paam tùùma a taab sên kêesd paoongo. Rê wâ tênga taor dâmb tùùmdame sên na n yàla :
- a) Tà pagba la raopa tùùm paoong zem taaba.
 - b) N maan n tà pagba paam tùùm la b yel-segdem tùùmâ wèèngê wa yaood tà zem raopa,
 - c) n kàt ninsaal yam daab ra zînd tùùma baoob wèèngê ne pagba ye, b ra rig pagba tùùm tà pat û sor ye. La b modg tà pagba paam tùùma, maan gàdgr la b zab ne b sên maand modgr lagem n taar ne pagba tùùma zîisê tà pa tû sore, n kô pagba la b sông pagba ne ligdi, sên yààda fâa nug tùùma maaneg zîisê.
 - d) Maan bûmb sên wilgd tà pagba tôe n soog b mens n yâk tùùm ninga b sên dat n maane, la b koglog pagba ne keelem la wêdb tùùma, tùùmda (patôrô) soab sên tôe n maane, la sên kêed ne b yel-segdmâ zugu wa sarà wâ la noya a taab sên mi la b maand koglgo a zugu.

- e) N maan tùumdb n sòng pagba nug-tùuma la b tùuma a taaba, sên kêesd paoongo, sên yààda fâa neb ninsa sên tùumdb b mense.
- f) N maan nimbuiid koglg asirânce, pagb ninsa sên maand nug tùuma yînga, la b maan sôasg ne pagba tà b tôog n bâng n gùls yùu n kêes mense.
- g) N yâk yùum sôore, ned sên tôe n sâng tùum maanego, n gâdg kamb ninsa sên nan pa paam n ta yùum kânga t'a soab ra tùm ye, n zab la b maan sàbgr neba ninsa sên wêgd kombôonega tùumawèèngê, sên yààda fâa kompugli wâ.
- h) Maane, tà zagsa pùse, pagba nus tùuma maaneg n yâ sômâ, n tall yôodo n paase.
- i) Nansaar nug tùum la nug tùum dâmba zîisi, b yao pagb ninsa sên doge, n kêng vùùsgo, sên deng tà b roge, la b rogem loogr poore,
- j) Raopa la pagba fadaga (êmpo) yaooba zem taaba.
- k) B sàdba la b kamba yînga, bà pagb ninsa sên tùumdb n paamd ligdi yaoodo, bà tênga taoor dâmba sak n bâng b yel-segdem la b yôod sên be, sên kêed ne b tùuma rolbo (êndemnîte) sên kôt raopa, bà b kô pagba me tà zem taaba.
- l) Tênga taoor dâmb la nug tùum taoor dâmb tara tùum pakre, ya tà b segd n bângame, roagdba a yiibapipi yel-paksên kêed ne kamba wubr la kamba yêegr wèèngê.
- m) N ràk sarà noy zîig fâa n zab ne neba sên maand wêgd pagba zugu walla b mi n kât tà pagba kêer maan lagem-n-taar tùum filim bà yaoolg tùuma sên ka waoogd pagba burkîndi.

Gom-rulg 14 soaba : Paga laafà la a kamb rogem yel-segdà yell gesgo

1. Têmsa taoor dâmb n gete, n maan tà neba bâng tà paga segdame n ges a laafà yelle, n naag ne akamba rogem yelle, la a pùglem yèla. A yel-segdmâ la woto :
 - a) A kamb rogem yell gesgo,
 - b) N tôe n yâk a sên na n dog wakate, a kamba sôore, la a yaaga rogem fâa ne a to,
 - c) N tôe n soog a meng n yâka rog-yagr tààm ninga a sên date,

- d) N tõe n koglg a menga, walla b kogleg-a ne taoor bâase, n naag ne sààda wâ bâaga.
 - e) N bâng a sàda la a menga yînga laafà yelle, sên yààd fâa, n taoor bâ-longdem, n paas ne sààda wâ bâaga, sên zems ne tẽms ka tèk ninsaal yô-koglg sull sari sên mi na-kẽnda ninsatĩiri.
 - f) N paam wubri sên kēed ne rog-yaagra wèèngê.
2. Tẽnga taoor damb maan no-ràkr sên sakde :
- a) Tà pagba paam logtor yir tàbsg tũm zĩisê sên ka zâre, la a ligda zems ne b pângã. N naag ne kàbaya kũuntũuma seglego, n maan wubr la zãmsg sôasg ne pagba, sên yààda fâa, pagb ninsa sên be tẽn-bôonesa pùse.
 - b) N maan sôngr tũuma n kô bipeelsa ne b ma-râmba, b pùsa wakate, la b rogem poore, biiga bĩisim yêseng wakat, la b sông tũm noy ninsa sên zoe n be zĩiga pùga n paas tũm noya kãensa pângã ne bũmb ninsa b sên dat n tall n tũmn tũog yà neere.
 - c) N maan koglg sên kēed ne pagba yel-segdem b kamba rogem wèèngê, sên yààda fâa, b kô noor tà paga yiis pùga, sã n mikame tà paga roagd n maan lagem n taar ne-a, bà pùga na n wa lebga yell n kô paga, a yam, a yînga, bà a vàm pùga, walla bi-pèèlga zugu.

Gom-rulg 15 soaba : Rààb ra wa paoong ye

Tẽmsa taoor damba getame tà pagba paam b yel-segdem sên kēed ne rà-sôamyâwèèngê, tà zems zângã. Rê yînga, b maanda b sên tõe :

- a) N ges n sông pagba tà b paam ko-sông n yũ, vëenem/bugum, zĩ-koodse, la b tũog n maand rà-ràtem tũm zĩisi.
- b) N maan kood bĩngr zĩisi; n paam ndaad koodã n wat ne n bĩngdê tà rààb ra paoog pagba ye.

Gom-rulg 16 soaba : Paga tar noor n paam ro-sông n gâande

Pagatara noor wa raoa n paam zak gâadga sên sômbe, n sakd ne a vàm. Rê yînga, tẽmsa taoor damb sông pagba ne zakse, sên zemse, paga sã n kêe kãadem walla a ka kê kãadem ye.

Gom-rulg 17 soaba : Paga taranoor n paam kũdemda tũm yèl maaneg sên sômba zĩiga

1. Pagba taranoor n vààmnd kùdemda tùùm yèl maaneg zîisê, la b kées b toogo n tùm n naag n siglig kùdemda politika yam yâkr tùùm zîisa fâa, la a nemsu buud fâa pùse.
2. Têmsa taor dâmba maanda no-râkdse, n kàt tà pagba kées- b mensa n paase, tà kùdemdayam yâkrtùùm yônogo zîis tùùm paam pâng n kêng taoore.

Gom-rulg 18 soaba : Pagba taranoor n paam b toor n zî-sôngo

1. Pagba tara noor n paam zî-sôngo sên sakd- b vààm
2. Têmsa taor dâmb râkda noy ne tàlae :
 - a) Pagba tôog kées toog zânga nyôgneg tùùma n tôog n zâ, la b koglg weooga, woto me ne têngâonga arzêka zâ-sôngo.
 - b) Maan baoob tùùma, la b kées ligdi, bugma yel-paala, la kâbaya kûun yèl zîisê, la b sak tà pagba tôog n paam n kê zî-kâensa nana nana.
 - c) Koglege, la b sông tà pagba minim paas n kêng taoore sên kêed ne bângra tùùma te-paala têmsa pùse.
 - d) N ges tà sagda bîngri, a zâabo, a wùkre, la a lovr zîig ra yà yaar zaksa la sagsa pùs ye.
 - e) B ges tà sag-toose, ne ninsaal vààmâ bîngr zîig tû la yà sôma, a lovr tû sore.

Gom-rulg 19 soaba : Pagba paam yidgr zânga

Pagba tara noor n paam sên sômb ne bûmb ninsa fâa, n tôog yidg zânga, rê wâ yînga, têmsa taor dâmba maanda b sên tôe tèka :

- a) N ges n ning pag ne rao zema taaba yella taor tênga tùùma na-kêndr pùg la tênga yidgri seglogo pùga.
- b) N tôog tà pagba kées b toog wa raopa, bûmba la zîisa fâa, n bao yam tùùm maanegr pùgê, tà dûniâ fâa lebg a yembr sulla yam yâkre sên pa na n wa ne zemsga vaale, la komersa tùùma seglog b sên dat ninga politika a na-kêndre zugu, la sên kêed ne paoonga la ligda zâabo, b tôog n kùùga koeega, n kàt pagba kées b toogo zîisa fâa la nemsu fâa, yam yâkre fâa pùga.
- c) Tà pagba paam zî-koods sên wom biisi n sooge, wa têngâonga, la b sông pagba tà b paam n naf ne paoong ninga sên kêed ne b tùùma wèèngê,

- d) N tōog tà pagba paamd sama n dàk n tùme, la b paam nug tùum zâmsgo, la b bààs b bângre, la b paam tùum noy sên na n yà sabaab tà neba bângb nug tùuma tên-bônega la tên-bèda pùse, n sōng pagba tà b paam n v ààmd và-sōngo, la b mao tà pagba nanga boog zânga.
- e) Tênga taoor dâmba segdame n bâng la b gelg ninsaal yidgri yelle, pagba w èèngê toor zalle, tênga yidgri politika tùum seglog pùga.
- f) N ges tà dũnia sull bèda la politika yam yâkr tùum sên kèed ne leebga la tênga paoong la a arzèka zâab tùum yôgnega yà sabaab n sōng pagba.

Gom-rulg a 20 : Pùg-kôapa yel-segdà

Têmsa taoor dâmba ràkda noor sên zemse, n ning bôn-kâensa a na-kêndre, n tōog n ges tà pùgkôapa paam ninsaal yel-segdà fâa, b v ààma pùsê:

- a) Ned pa segd n maan pùgkôorwêengsên ka sakd ne ninsaal buuda fâa ye, bà yaal-a ye, la b sâam a burkînda ye.
- b) A sàda kũum poore, pùgkôor leebga a kamba yel-gèta, sâ n ka mikame tà rê ka na n tũ ne kamba v ààm yidgri.
- c) Pùgkôor taranoor, n lebg n maan maryaas ne a yam raoa.

Gom-rulg 21 soaba : Paga sàda paoonga w èèngê

1. Sàda paoonga pùga, Pùgkôor taranoorn paam sàda paoonga pùga, bũmbu, paga tara noor t'a kell n pa a sàda zakê n v ààmd ba maryaasa maaneg sên yà a soab toto fâa. A sâ n lebg maana maryaas ne raoa a to, a ket n taranoor n soog zaka, sâ n mikame tà zaka ya a rênda, walla pùààra pùga, b kô-a la zakâ.
2. Pagba taranoorn paam a roagdba rogem-n pùààr wa komdibili wâ.

Gom-rulg 22 soaba : Pùgyâansa paam koglg toor zânga

Têmsa taoor dâmb sak n kêes b toogo:

- a) N ges n koglg pùgyâanse; la b ràk noor toore, sên kèed ne b yînga bôndaabo, ligdi, teedo, tùuma la b paamnug tùumâ n zâmse.
- b) N Maan koglg tùumde, n kogleg pùgyâansâ ne neba sên tõe n maan keelem, walla pânga tùuma, n modg-b n maan pùg-yôgre, la zêngr sên kèed ne kasemba w èèngê. La b maan tà waoogr zîndi n kô kom-kasemsâ.

Gom-rulg a 23 soaba : Têmsa taoor dâmb ges n n maan koglg toor zall koms râmba yînga.

Têmsâ sên be sarda pùga yâkda yam n kêes b toogo:

- a) N dàk noor n ges n koglg pagb ninsa sên ya koms râmba tà b paam b yînga bônndatem, ligdi, teedo la b paam n tôog n vâàmd ne nimbuiida, la a taaba, n sông tà b paam tùùm faag-faaga, la nug tùùm zâmsgo, la b tôog n kêes b toog no-ràkdes pùse.
- b) N ges tà koms râmba paam koglg ne keelem tùùma, la lagem-n taar sên tû ne modgre, la zêngr sên tû ne pagba komsima yînga, la neba nane-ba, la b me paama b yel-segdà.

Gom-rulg 24 soaba : Kogleg tùùmd toor zall pagba sâ n be sù-sâans pùse

Têmsâ sên be sarda pùga yâkda yam n kêes b toogo :

- a) N ges tà pagba ninsa nug sên pa zâada, la pagb sên tùùmd n zâad zâkgse, laneba sên pa get pagb ninsa yell tà b và nimbâaneg pùg wâ paam koglg. La b maan na-kêndr tà pagba paam b yel-segdà sên kâed ne b yînga, paoongo la b vâàmâ ne nimbuiida wèèngê.
- b) N koglg pag ne pùga, la kompeeles ma-râmba sên be bâens rotê, tà b tôog n ges b yel-segdà wâ yelle sôama, la b paam zî-sôngo bâens- rot wâ n vâàmde.

Gom-rulg 25 soaba : Yel manegre

Têmsâ sên be sarda pùga yâkda yam n kêes b toogo:

- a) N ges n maan koglg la yel-manegr tùùm sên zemse, n kô pag fâa tà b ra maan wêdb a yel-segdà la a soog-m-menga zugu ye, wa sarda sebre sên gom n gânêge.
- b) N ges tà yel-manegr a woto buud n yi sari wâ pân-soaalba nengê, kâdemsâ taoor dâmba, la sarà zîgê walla pân-soaalba a taab sên tar pân-tôog sên be, la a yit tênga têng-kugrà pùga.